

INA HOUWING & SASKIA MOS-VAN GOOL

HET
LEVENS
TESTAMENT

klaar voor de notaris deel 1

Eerder verschenen in deze reeks:

2. Samenwonen
3. De rol van de executeur
4. Mijn vermogen en de AWBZ
5. De familiebank

7e druk, april 2018

Copyright 2018 © Consumentenbond, Den Haag
Auteursrechten op tekst, tabellen en illustraties voorbehouden
Inlichtingen Consumentenbond

Auteurs: Ina Houwing (notaris, estate planner en mediator) en Saskia Mos-van Gool (notaris, estate planner en mediator)

Eindredactie: Lisa van Rens

Verder werkte mee: Mediaeval Tekst en Vorm, Nijmegen

Grafische verzorging: PUUR Publishers

Tekeningen: Ad Oskam

Foto omslag: Veer

ISBN 978 90 5951 4126

NUR 822

Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbende op het auteursrecht c.q. de uitgever van deze uitgave, door de rechthebbende(n) gemachtigd namens hem op te treden, niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, hetgeen ook van toepassing is op de gehele of gedeeltelijke bewerking. De uitgever is met uitsluiting van ieder ander gerechtigd de door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren, als bedoeld in artikel 17 lid 2, Auteurswet 1912 en in het KB van 20 juni 1974 (Stb. 351) ex artikel 16B Auteurswet 1912, te innen en/of daartoe in en buiten rechte op te treden. Hoewel de gegevens in dit boek met grote zorgvuldigheid zijn bijeengebracht, aanvaardt de uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele (zet) fouten of onvolledigheden. De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten van derden zo goed mogelijk te regelen; degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich tot de uitgever wenden.

INHOUD

Inleiding	9
Verschillende soorten volmachten.....	9
Over de gevolmachtigde.....	11
Recht op zelfbeschikking.....	12
1 Mijne persoonlijke wensen	13
1.1 Inboedel	15
1.2 Huisdieren	15
1.3 Schenkingen	16
1.3a Schenkingsbepalingen.....	16
1.3b Bewind.....	17
1.3c Tweekapsschenking.....	17
1.3d Schenkingen aan goede doelen.....	18
1.4 Verzorging en opvoeding van minderjarige kinderen	19
1.5 De uitvaart	19
1.6 Wie moet het uitvoeren?	19
1.7 Aandachtspunten	20
2 Mijne vermogen	21
2.1 Algemene volmacht	23
2.2 Bijzondere volmachten	24
2.2a Soorten.....	25
2.2b Het eigen huis.....	26
2.2c Buitenlandvolmacht.....	27
2.3 Tegenstrijdig belang	27
2.4 Beperkingen aan de volmacht	28
2.5 Aandachtspunten	30

3	Mijn onderneming	31
3.1	Wat is een ondernemersvolmacht?	33
3.2	Voor wie is deze volmacht van belang?	33
3.3	Waarvoor een volmacht?	34
3.4	Korte versus lange termijn	35
3.5	Aandachtspunten	36
4	Mijn gezondheid	37
4.1	Wat is een medischebehandelingsvolmacht?	38
4.2	Voor wie is zo'n volmacht van belang?	39
4.3	Aan wie?	39
4.4	Wat kan er geregeld worden?	40
	4.4a Niet-behandelverklaring.....	40
	4.4b Euthanasieverklaring.....	40
	4.4c Dementieverklaring.....	41
	4.4d Orgaandonatie.....	41
	4.4e Behandelgebodsverklaring.....	42
4.5	Arts raadplegen	42
4.6	Herroepen	42
4.7	Aandachtspunten	43
5	Wie krijgt mijn volmacht?	45
5.1	Eisen	46
	5.1a Te vertrouwen.....	47
	5.1b Deskundig.....	48
	5.1c Op de hoogte van wensen.....	49
	5.1d Wettelijke eisen.....	50
5.2	Eén gevolmachtigde of meer	50
	5.2a Zelfstandig of gezamenlijk bevoegd.....	51
	5.2b Een praktisch probleem.....	51
	5.2c Dezelfde bevoegdheden?.....	52
5.3	Een andere gevolmachtigde	53
	5.3a Opvolgend gevolmachtigde.....	53
	5.3b Indeplaatsstelling.....	53
	5.3c Ondervolmacht.....	54
	5.3d Niets geregeld?.....	55
5.4	Aandachtspunten	56

6	Rekening en verantwoording	57
6.1	De wettelijke basis van de volmacht	58
6.2	Rekening en verantwoording afleggen	59
	6.2a Hoe vaak?	59
	6.2b Niet altijd nodig	60
6.3	Vertrouwen op het geschreven woord	61
6.4	De relatie tussen rekening en verantwoording en toezicht	62
6.5	Toestemming om te informeren bij derden	63
6.6	Kwijting	63
6.7	Ontslag van de gevolmachtigde	64
6.8	Aandachtspunten	64
7	Het levenstestament in de praktijk	65
7.1	Notariële akte	66
7.2	Herroeping	67
7.3	Het notariële proces	67
	7.3a Kosten	69
7.4	Registratie	70
	7.4a Privacy	70
	7.4b Bevoegdheidsverklaring	71
7.5	Mentorschap, bewind en ondercuratelestelling	72
	7.5a Mentor	72
	7.5b Bewind	73
	7.5c Curatele	73
	7.5d Ook een levenstestament?	73
7.6	Duur van de volmacht	74
	7.6a Aanvang	74
	7.6b Einde	75
	7.6c Onherroepelijkheid volmacht	76
7.7	Beloning van de gevolmachtigde/toezichthouder	76
7.8	Digitale zaken	77
7.9	Aandachtspunten	78

INLEIDING

Veel mensen hebben een testament gemaakt. Hierin is vastgelegd wat er na hun overlijden moet gebeuren met hun nalatenschap. Er staan bepalingen in over wie onder welke voorwaarden moet erven en wie de nalatenschap moet afwikkelen: wie de executeur is. Vooral door dat laatste punt, het benoemen van een executeur, denken veel mensen dat ook zaken zijn geregeld die ze vóór hun overlijden niet meer zelf kunnen doen.

Maar niets is minder waar. Een testament werkt pas na iemands overlijden. Wie iets wil regelen voor het geval dat hij nog in leven is, maar niet meer zelf kan handelen, bijvoorbeeld vanwege dementie of een beroerte, kan een levenstestament opstellen.

Overigens kun je ook een levenstestament maken voor het geval je bepaalde handelingen geestelijk nog wel zou kunnen doen, maar ze niet meer kunt of wilt verrichten, bijvoorbeeld omdat je slecht ter been bent geworden.

Een levenstestament wordt vastgelegd in een notariële akte, waarin de maker aanwijst wie zijn zaken moet behartigen als hij dat bij leven zelf niet meer kan of wil, hoe hij de zaken geregeld wil hebben en welke voorwaarden van toepassing zijn. Het is dus een overzicht van persoonlijke wensen, op allerlei gebieden, gekoppeld aan een volmacht.

Verschillende soorten volmachten

Met een volmacht krijgt iemand anders (de gevolmachtigde) de mogelijkheid om namens de volmachtgever bepaalde (rechts)handelingen te verrichten. De gevolmachtigde mag natuurlijk uitsluitend handelen conform de bevoegdheden die hij heeft gekregen.

De volmachtgever blijft overigens ook zelf bevoegd tot alles waarvoor de volmacht is gegeven, zolang hij maar wilsbekwaam is. Bovendien kan de volmachtgever een volmacht altijd herroepen of wijzigen, mits hij wilsbekwaam is, tenzij de volmacht onherroepelijk is gemaakt. Daarover meer in hoofdstuk 7.

Het levenstestament kan een vermogensvolmacht bevatten, een medische volmacht of allebei. De meeste levenstestamenten bevatten allebei.

Er kan een algemene volmacht of een bijzondere volmacht gegeven worden. Bij een algemene volmacht krijgt de gevolmachtigde de bevoegdheid om de belangen van de volmachtgever op alle gebieden te behartigen. De gevolmachtigde mag dan alle zaken namens de volmachtgever doen die hij zelf ook zou kunnen doen. Deze persoon kan ongelimiteerd over de bankrekeningen beschikken, het huis verkopen, schenkingen doen, leningen afsluiten enzovoort.

Naast deze algemene volmacht zijn er bijzondere volmachten. Dit zijn volmachten die voor een bepaald doel of een specifieke handeling zijn gegeven. Deze volmachten kunnen uitgebreid, maar ook zeer beperkt zijn. Denk aan een volmacht om de woning te verkopen als je naar een verzorgingshuis zou moeten of om een ontvangen erfenis af te wikkelen. De volmacht voor dit soort persoonlijke wensen beschrijven we in hoofdstuk 1.

Je kunt ook een volmacht geven voor allerlei zaken die met het vermogen te maken hebben. We spreken dan van een vermogensrechtelijke volmacht. Deze komt in hoofdstuk 2 aan bod.

Bij een ondernemersvolmacht krijgt de gevolmachtigde volmacht om iemands zakelijke belangen betreffende een onderneming te behartigen. Deze volmacht zorgt ervoor dat een onderneming door kan gaan wanneer de ondernemer (tijdelijk) niet zelf in staat is om leiding te geven. Meer hierover staat in hoofdstuk 3.

Een heel specifiek onderwerp is het terrein van medische zaken. Dit wordt in hoofdstuk 4 behandeld. In een medische volmacht legt de volmachtgever vast wie namens hem medische zaken mag bespreken met de arts, als hij dat niet meer zelf kan doen. Diegene krijgt dan ook het recht op inzage in de medische dossiers.

Ook kunnen er wensen worden vastgelegd over levensverlengende maatregelen waarvan je wilt dat ze genomen worden, het behandelgebod. Of juist het tegenovergestelde, een niet-behandelverklaring als je behandelingen onder bepaalde omstandigheden niet (meer) wilt ondergaan. In de medische volmacht kunnen verder wensen op het gebied van euthanasie worden vastgelegd.

Denk tot slot ook aan zaken op het gebied van het doneren van organen of weefsels, of de voorkeur voor een behandeling in een bepaald ziekenhuis.

Overigens maken artsen soms hun eigen afwegingen. Maar artsen en

anderen weten bij vastlegging in een notariële akte wel dat de volmachtgever ten tijde van het opmaken ervan wilsbekwaam was en zijn beslissingen toen goed kon overzien.

Over de gevolmachtigde

Een algemene of bijzondere volmacht geven, betekent vertrouwen hebben. De gevolmachtigde kan met de volmacht zeer belangrijke en vergaande beslissingen nemen, die verstrekkende gevolgen kunnen hebben voor de volmachtgever. Het is daarom van belang dat je het volste vertrouwen hebt in de persoon of personen die de volmacht krijgt en er vertrouwen in hebt dat de gevolmachtigde geen misbruik zal maken van de volmacht.

Niemand kan een garantie geven dat de gevolmachtigde de volmacht niet in zijn eigen belang zal gebruiken. Wel kunnen er waarborgen in het levenstestament worden opgenomen, bijvoorbeeld door te bepalen tot welk bedrag iemand mag handelen, door het laten afleggen van rekening en verantwoording (al is dat achteraf) of via het benoemen van twee of meer gevolmachtigden.

Hoofdstuk 5 gaat in op de persoon van de gevolmachtigde: wat is belangrijk bij het kiezen van die persoon en laat je het bij één gevolmachtigde of benoem je er meer? We bespreken ook wat er moet gebeuren als de gevolmachtigde zelf ziek wordt en daardoor zijn taak niet kan uitoefenen. Mag hij de volmacht doorgeven aan een ander of staat er een regeling in het levenstestament voor die situatie? En als er kinderen zijn, is het dan verstandig om een of meer kinderen te benoemen of brengt dat juist ruzie met zich mee?

Je kunt in blind vertrouwen een volmacht geven aan iemand, maar dat is niet altijd verstandig. Naast het benoemen van een gevolmachtigde kan het wenselijk zijn om iemand te benoemen die toezicht houdt op wat de gevolmachtigde doet of aan wie periodiek rekening en verantwoording afgelegd moeten worden. En maakt het dan nog uit wie de erfgenamen zijn en hebben zij ook nog een taak? Hierover staat meer in hoofdstuk 6. In het laatste hoofdstuk van dit boek komen restonderwerpen aan de orde. Hoe weet iemand nu dat er een levenstestament is en dat dit niet is herroepen? Moeten de digitale zaken worden geregeld? Krijgt de gevolmachtigde een beloning en, zo ja, hoe hoog zou die dan moeten zijn? Ook de rol van de kantonrechter komt aan de orde.

Recht op zelfbeschikking

Via een levenstestament maakt de volmachtgever optimaal gebruik van zijn zelfbeschikkingsrecht. Hij geeft aan hoe hij allerlei zaken geregeld wilt hebben. Dat is geen overbodige luxe, want jaarlijks worden veel wilsonbekwame ouderen uitgebuit door hun familie. Met een levenstestament is dit risico kleiner. Hiermee worden niet alleen de belangen van de volmachtgever beter behartigd, maar wordt ook de gevolmachtigde beschermd. Immers, als iemand anders het niet eens is met zijn wijze van handelen, kan de gevolmachtigde aan de hand van de tekst in het levenstestament aantonen dat hij heeft gehandeld conform de wens van de volmachtgever.

Ze zeggen weleens: zo veel mensen, zo veel wensen. Een levenstestament is een heel persoonlijk document. Je legt erin vast hoe je het zou willen. Het is daarom belangrijk om goed voorbereid naar de notaris te gaan. Notarissen van de Vereniging van Estate Planners in het Notariaat (EPN) beschikken over een zeer uitgebreide checklist, waarin alle aspecten van een levenstestament aan bod komen. Afhankelijk van je situatie en wensen zullen zij de relevante delen van de checklist met je doornemen. Dit boek vertelt in het kort wat er allemaal in een levenstestament mogelijk is, en waar je op moet letten. Nuttige informatie voor iedereen die zijn zaken goed geregeld wil hebben.